

A NÖVÉNYTERMESZTÉSI ÁGAZATOK ÖKONÓMIÁJA

Az Agrármérnöki MSc szak tananyagfejlesztése
TÁMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0010

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

7. előadás

A vetésszerkezet kialakítása,
tervezésének módszerei

A vetésszerkezet

Fogalma:

Egy adott gazdaság szántóterületén termesztett növények területét, arányát vetésszerkezetnek nevezzük.

A vetésszerkezet kialakítását meghatározó tényezők

- A növényi termék-előállítás sajátosságai
- Eltérő célok, gazdasági kritériumok
- A természeti és közgazdasági adottságok
- Anyagi - műszaki ellátottság
- Munkaerő-ellátottság
- Gépi eszközökkel való ellátottság

A növényi termék előállítás sajátosságai I.

- sokféle termék előállítás, évelő kultúrák,
- a termelés produktuma változó, a növénytermesztés eredményét az időjárás változásának függvényében elemezhetjük,
- a hozamokat a termőföld minősége is jelentősen befolyásolja,
- a termőföld nagysága korlátozott, így annak használatáért a különböző növények versenyeznek,
- nemcsak a föld, hanem a különféle eszközök, gépek is többféle növény termesztésére alkalmasak,

A növényi termék előállítás sajátosságai II.

- a növénytermesztés vetésszerkezete változtatható, azonban ennek mértéke nem nagyobb 2-7%-nál,
- a növénytermesztés termékei több célra használhatóak (közvetlen fogyasztás, élelmiszeripari feldolgozás, takarmány),
- több esetben a növények termesztésekor értékes melléktermékek keletkeznek,
- a növénytermesztés biológiai optimumainak betartása kulcskérdés,
- a növénytermesztés tőkeszükséglete jelentős. Ezen belül is a föld tőkeértéke meghatározó, estenként a tőkeszükséglet több mint 60%-a.

Eltérő célok, kritériumok

- Közvetlenül, vagy közvetlenül (állattenyésztés, feldolgozás) érjük el a legnagyobb jövedelmet.
- Gazdaságon belüli eltérő célok:
 - növénytermesztői megközelítés,
 - állattenyésztői megközelítés,
 - gazdaság vezetőinek céljai.
- Piac szerepe:
 - értékesítési piac,
 - beszerzési piac.

A természeti és közgazdasági adottságok

- A természeti tényezők gazdaságonként, ágazatonként, sőt táblánként eltérőek lehetnek.
- Ezen tényezők megnyilvánulnak:
 - az éghajlati viszonyban,
 - tenyészidőben lehullott csapadék mennyiségében,
 - a levegő és talajhőmérséklet alakulásában,
 - éves hőösszegben,
 - továbbá a termőtalaj típusokban,
 - talajok tápanyag ellátottságában.

Anyagi – műszaki ellátottság

- A gépi erő szükségletet a vetéstervben kell megtervezni.
- Amennyiben a munkaműveleteket saját gépekkel nem tudjuk elvégezni, idegen szolgáltatást kell igénybe venni.
- Meg kell vizsgálni, hogy a termeléshez szükséges anyagok (műtrágya, növényvédő szerek, vetőmag) rendelkezésre állnak-e?

Munkaerő-ellátottság vizsgálata I.

Főbb kérdések:

- Termeléshez szükséges munkaerő rendelkezésre áll-e?
- Kell-e idegen munkaerőt foglalkoztatni, vagy esetleg munkaerő felesleg adódik?
- Hogyan oldjuk meg a felesleges munkaerő foglalkoztatást?

Munkaerő-ellátottság vizsgálata II.

Megoldási lehetőségek:

- A növénytermesztési üzemágak racionális megválasztása elősegíti a munkacsúcsok kiegyenlítését, az egyenletes foglalkoztatást.
- A munkaerőtöbblet levezetéséhez megoldást nyújt olyan növények termesztése, amelynek kézierő szükséglete jelentős.
- Megoldást jelenthet feldolgozó-, tároló és más kiegészítő tevékenységek bevezetése vagy a meglévők bővítése

A gépi eszközökkel való ellátottság

Kapacitás és az igény felmérése:

- Hiány esetében bér munka igénybevétel, beruházások jelenthetnek megoldást.
- A többlet bér munka szolgáltatásra, nagyobb géperő igényű üzemág bevezetésére ad lehetőséget.

Vetésforgó - vetésváltás

- A termesztés eredményét nagymértékben befolyásolják a különböző termesztési lehetőségek:
 - monokultúra
 - vetésváltás.

Vetésforgó

- Norfolk-i négyes
- Keretvetésforgó
 - három növénycsoportra állítják össze,
 - feltüntetik a szervezestrágyázás idejét,
 - az első év növényeit agrotechnikai és növényvédelmi szempontoknak megfelelően helyezik el,
 - a táblák művelhetőségének megfelelően a növények elhelyezése változtatható.

A vetésszerkezet fenntartásának módszerei

- Takarmánynövényekre alapozott vetésterv kialakítása
- Árunövény vetésszerkezet kialakításán alapuló módszer:
 - Gyakorlati tapasztalatra épülő logikai módszer
 - Variációs logikai módszer
 - Számítógépre alapozott módszer

A takarmánynövényekre alapozott vetéstervezés kialakítása

Módszerei:

- Optimális takarmánybázis kialakítására alapozott
- Meglévő vagy tervezett állomány tápanyagszükségletére alapozott tervezés

Az árunövények vetésszerkezet kialakításán alapuló módszer

A módszerek egyrészt a hagyományos gyakorlati tapasztalatra építve kerülnek kidolgozásra, másrészt a modern technikát alkalmazva.

A gyakorlati tapasztalatra épülő logikai módszer

- A gazdaság természeti és közgazdasági adottságait figyelembe véve logikai kalkulációval több éves tapasztalatokat figyelembe véve készítik a tervet.
- Hangsúlyt helyezve a munkaerő ellátottságra, az egyes árunövények jövedelmezőségére, várhatóan bekövetkező változásokra.

A variációs logikai módszerek

- Alapos szakmai ismereteket és helyi termelési tapasztalatot igényel
- Vetésszerkezetet különböző mérlegek és kalkulációk alapján készítjük el:
 - munkaerő és vonóerő mérleg.
- Fő cél a jövedelem növelése, így célszerű figyelembe venni az előző év ágazatainak jövedelem számítását.

Számítógépre alapozott módszerek

- A vetésszerkezet kialakításánál számtalan alternatíva kidolgozható
- Az operációkutatási módszerek lehetővé teszik a maximális jövedelem előállítását célzó optimális változatok kidolgozását, bár ezek a módszerek csak reális hozam- és költségadatok estében adhatnak valós eredményt.

A módszer kidolgozás korlátozó tényezők

- rendelkezésre álló szántó föld,
- gazdaság termelési adottságai,
- belső szükséglet (vetőmag, takarmány),
- értékesítési lehetőségek,
- munkaerő kapacitás,
- gép kapacitás stb..

ELŐADÁS ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- Ismertesse a vetésszerkezet kialakítását meghatározó tényezőket (természeti és közgazdasági adottságok)!
- Anyagi-műszaki, munkaerő-ellátottság szerepe a vetésforgó kialakításában.
- A vetésszerkezet fenntartásának módszerei (árunövényre alapozott, takarmánynövényre alapozott)
- Gyakorlati tapasztalatokra épülő logikai módszer ismertetése.
- Számítógépre alapozott módszerek ismertetése.

KÖSZÖNÖM FIGYELMÜKET

Következő előadás címe:

A növénytermesztés általános szervezési és ökonómiai kérdései

- **Előadás anyagát készítették:**
 - Dr. Salamon Lajos egyetemi tanár
 - Dr. Tell Imre egyetemi docens
 - Dr. Hegyi Judit adjunktus
 - Dr. Kacz Károly adjunktus